

Előfiz. díj helyben:
Egész évre . . . 8 frt.
Félévre . . . 4 »
Negyedévre . . . 2 »
Vidékire 1 frttal több.

Hirdetési díj:
Egész oldal . . . 20 frt.
Fél oldal . . . 10 »
Negyed oldal . . . 5 »

Ezen felül minden hirdetésnél 30 kr. kincstári illeték fizetendő.

SZABADSÁG.

Megjelenik hetenkint háromszor: vasárnap, kedden és csütörtökön.

A szerkesztőség és kiadóhivatal:

VII-ik kör, Virág-utca, 337-ik hszám.

Ugy a kéziratok, mint a hirdetések ott vétetnek fel.

«Nyilttér» sora 15 k.

Kisebb hirdetéseknel minden szó után 5 kr. és a kincstári illeték számítottatik.

Egyes szám ára 10 kr. — Számonként kizárólag a szerkesztőnél vagy a lapkihordónál kapható.

A szabadkai sajtóper.

Budapest, 1890. október 17.

Évekkel ezelőtt annyira megszoktuk mi szabadkaiak a sajtópereket, hogy szinte hiányzott valami, ha nem vittük bajainkat az ország színe elé. Pár év óta ez irányban csend volt, bár az anyag nem hiányzott hozzá.

Tegnap aztán ismét csak oda kerülünk. Nem ugyan a „Fortuna“ épületbe, melynek kapui az igazság szolgáltatás előtt örökre bezárultak, hanem a budapesti törvénykezési új palota egyik elegans tárgyaló terembe. De mégis csak az esküdtszék elé.

Weisz Ignác helybeli kórházi főorvos adatott találkat a budapesti kir. főügyészség képviselőjében Németh Mátyas helybeli ügyvédnek, kit Györfly Gyula országgy. képviselő védett.

A nagy teremben mintegy 80 hallgató jelent meg. Közöttük több szabadkai, kik részint mint tanuk lettek megidézve, részint az ügy iránti érdeklődéstől vonzatva utaztak fel, részint pedig olyanok, a kiket már csak az emlékezet köt városunkhoz. Ez utóbbiak között láttuk Tompa, Schaffer fővárosi ügyvédek, Berkes dohánygyári igazgatót, s a többek között még a mi jó emléken élő volt aljárásbiránkat Stipt is.

A tárgyalás 10 órakor vette kezdetét, s az esküdtszéki verdikt csak esti 9 óra 15 perczkor lett meghirdetve, mely szerint vádlott Németh Mátyas 9 szóval 3 ellenében **vétkesnek nem találtatván, — felmentetett.**

A sajtóperek egyáltalán, de különösen a szabadkaiak rendszeren gyűlöletesek szoktak lenni. Az ellenfelek nemcsak a tárgyaló teremben, de a szünetek alatt is kiolthatlan boszuval jelentek meg miudig, minek természetes folyománya volt ott is a botrány, a hol már csak az érvek, csak a bizonyítékoknak lenne szabad a küzdőterre lépni.

A tegnapi sajtóper az e fajta sajtóperektől különbözött.

Egy pár régiebb keletű haragost kivéve, a hangulat már a reggeli órákban igen barátságos volt, sőt a vidékiek előtt is feltűnt, hogy a szünetek alatt Németh Mátyas és Weisz Ignác ép úgy beszélgettek, mintha régi jó barátok s nem ellenfelek lennének.

A vád és védelem részéről történtek némi izetlenségek, de azokat is a védelmet vezető Györfly keverte fel a vádhatóság ellen, mit tárgyalás befejeztével maga a különben igen tapintatos elnök is konstatálni kényszerült.

A részletekről a következő értesítés fekszik előttünk:

I. A sajtóper története.

A „Szabadság“ 1889. évi ápril hó 28-án megjelent 17-ik számában a következő sorok jelentek meg:

„Szerencsétlenség. Ivánovics Antal vasuti főkalauz f. hó 23—24. közt éjjel egyik kolegájánál volt vendégségbe, hol annyira lerészegedett, hogy este 10 óra körül hazafelé menve, eltévesztette az utat, a zombori vonalrészén elesett és elaludt. A szerencsétlen embernek a bal lábát bokán felül elszakította a vonat. Másnap reggel a városi kórházban amputáltatt a lába.“

Németh Mátyas erre következő szombaton Karvázy Pál mérnöktől hallotta, hogy Futó Mihály kórházi gondnok beszélt a körben, miszerint Ivánovics dr. Weisz hanyagsága miatt a kórházban meghalt. Németh erre felháborodott, ami mással is megessik, ha ily rémes hír szivárog ki egy városi kórházból, s e felindulásában egy cikket irt, mely a „Szabadkai Hírlap“ hasábjain jelent meg, miután a „Szabadság“ ekkor már le volt zárva s a szerkesztő sem volt a városban.

Ez az első felindulásban írott közlemény így szól:

„Hallatlan merénylet a városi kórházban!“

Ha igaz? Dr. Weiss Ignác oly ügygyászólván merényletet követett el ember élete ellen, mely miatt nemcsak állásából bocsátandó el, de egyben fenyítő uton is megtorlandó.

A „Szabadság“ mult számában említve volt, hogy Ivánovics Antal vasuti főkalauz lábfejét este 10 óra tájban a vonat elszakította. A szerencsétlenül járt jalkiáltásaira két budár megszánta a szerencsétlent és nyomban a kórházba szállította. Itt a gondnok, míg a kórházorvosért küldött, előkészítette a szükségeseket, megüzente az orvosnak, hogy műtétet kell végeznie vasuti szerencsétlenségéből kifolyólag; az orvos azt üzente vissza, hogy „ő éjjel nem megy amputálni, majd reggel.“ A szerencsétlenül járt áldozat azonban elvérzés következtében 3 nap mulva meghalt. A budárok szíve megessett a szenvedőn, de a müvelt orvosnak, a kit kettős esküje köt kötelessége teljesítéséhez, a halálnak engedte áldozatul az özvegyet és 6 kiskoru árva hátrahagyott embert.

Szigoru vizsgálatot kérünk ez ügyben, mert bár a jelenlegi hatóság kegyenczei sok elnézésben részesülnek, itt ez esetben nem lehet elnézés és eltussolás, még akkor sem, ha dr. Weisz mint Antunovics Máté kegyencze jutott is az előnyös állásba.“

E közlemény megjelenése után — mely különben is fentartással közöltetett, — Németh Mátyas arról értesült, hogy az ember ugyan nem halt meg, de nagy betegen fekszik a kórházban. Ekkor irta meg ez ügyben a második közleményt, melynek szövege ez:

„Rektifikáció.“

„A közönség köréből“ rovatunkban megjelent „Hallatlan merénylet a városi kórházban“ című közérdeket érintő közlemény alkalmából jónak látták a helyi lapok néhány a „Szabadkai Hírlap“ szerkesztőjének nekirontani, pedig jól tudhatnák, hogy az e rovatban közölttekért nem vállal felelősséget

a szerkesztő, a mit akkor is a lapban kijelentett.

Noha dr. Barta Antal helyettes kórházi orvos szükségét látta annak, hogy czáfólo közleményét velünk ne közölje, mégis az irodalmi tisztesség szempontjából a „Szabadság“ nyomán alant szóról-szóra közöljük a czáfólo hivatalos nyilatkozatot, melyből konstatálnunk kell, hogy ha nem is halt meg Ivánovics Antal, de a műtét késő fogantatásával valami nagy buzgalom nem nyilvánult az eljáró közegek részéről.

Azt mondja ugyan is a nyilatkozó orvos ur, hogy Ivánovics Antal 1 1/2 órakor éjjel hozatott a városi kórházba, de mert részeg volt, csak 10 órakor lehetett őt amputálni.

Bocsánatot kérünk t. nyilatkozó orvos ur, bennünket szakértő orvosok akként informáltak, hogy a részeg ember sokkal érzéketlenebb a fájdalmak iránt, mint a józan és hogy az amputálás részeg emberen minden életveszély nélkül fogantatosítható. Ha tehát az általunk nyert orvosszakértői vélemény megfelel az elméleti és tapasztalati orvosi tudománynak, ebből és a kórházi orvos ur nyilatkozatából önként következik, hogy az amputálást illetőleg késedelem volt.

II. A végtárgyalás kezdete.

Az elnök mindenekelőtt felolvassa a berendelt esküdtök névsorát, miből kiűnt hogy 13 hiányzik közülük. A jelenlévő esküdtöképes tagokból magukat 36-ra kiegészítvén, elnök a neveket papirszeleteken az urnába dobja, s azok kihuzását megkezdvén, felhívja feleket hogy élhetnek visszavetési jogukkal. Éltek is. Vádlott védője csakhamar kimerítette jogát, s mielőtt a közvádlo is ezt megtehetta, ki volt huzva a 12 név s két póttag neve is, mire ezek letették az esküdt épen délelőtti 10 órakor.

A tárgyaláson Székács Ferencz elnökölt, szavazó birák Lenk Gyula és Mladoniczky Nándor voltak. A felek személyesen jelentek meg; a közvádat Geguss Gusztáv dr. kir. alügyész, a vádlottat pedig Györfly Gyula ügyvéd orsz. képviselő képviselte.

Az esküdszék következőleg alakult meg: rendes tagok Gyarmathy Gyula, Gelléri Mór, Mihalovics János, ifj. Barho Ferencz, Kéler Napoleon, Dambek János, Falk Zsigmond, Heinrich Kálmán, dr., Vossics Kálmán. Osztoits Miklós, Légrády Tivadar és Dobos József; póttagok Ott Lajos és Garay Károly.

A vádirat kitejti, hogy a kihágásokról szóló büntető törvénykönyv 94-dik szakasza értelmében az állam, törvényhatóság vagy község által alkalmazott orvos, a ki e hivatalos alkalmaztatásával egybekötött orvosi szolgáltatott alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja: 300 frt pénzbüntetéssel büntendő, kétségteien, hogy az, a mi Weisz dr. kórházi főorvosról állittatik, ha a valónak megfelelne, mindenesetre okul szolgálhatna arra, hogy Weisz Ignác dr. ellen a kbtkv. 94. szakasza alapján a fenyítő eljárás megindíttassék. A kérdéses cikk szerzőjéül Németh Mátyas szabadkai ügyvéd vallotta magát, azért a főügyészség őt panaszolta be sajtó utján elkövetett nyilvános rágalmasz miatt.

Az elnök felhívására, hogy panaszolt Németh Mátyas akar e már előlegesen is

szólni a tárgyhöz. Németh előadta, hogy a mit irt, azt tisztán a közbügy érdekből tette, azt igazolni is képes, kéri okmányainak felolvasását és megjelent tanuinak kihallgatását.

Tanuként beidézte lettek és megjelentek: Futó Mihály, Futó Mihályné, Buchwald Lázár, Ivanovits, Ivanovitsné, Dr. Barta, Szántó, Karvázy Pál, Dr. Kertész, Gálfi, Kalocsai István és megidézés nélkül beallítottatott a vádhatóság részéről Mamuzsits Rozália.

Kihallgatandó volt tehát tizenegy tanu.

Futó, Futóné és Buchwald kihallgatása ellen a közbügy, Mamuzsits Rozália kihallgatása és a vád részéről becsatolt, s Dr. Weisz orvosi működésére vonatkozó hírlapi cikkek felolvasása ellen pedig a védelem részéről történt tiltakozás, a törvényszék azonban félórai tanácskozás után az összes tanuk kihallgatását elrendelte, s felolvastatta dr. Bókai azon bizonyítványát, melyet az dr. Weisz részére állított ki még 1879-ben, valamint azon hatósági bizonyítványt, melyet Szabadka város tanácsa adott ki itteni kifogástalan működéséről.

III. Tanuk.

Az összes tanuk egyszerre berendeltettek, s letették előlegesen az esküt hogy igazat vallanak. Eskütétel után behívatta elnök a 3 orvosi szakértőt, s felkérte őket hogy a tanuzásnál legyenek jelen a teremben, s közvetlen behatása alatt az előadottaknak, végezzenek majdan el teendőjüket.

Szakértők voltak: Ajtay Sándor, Horváth Gyula és Verébelyi László orvosok, megkezdődött a kihallgatás.

1.) *Ivanovits*, a sérült vasuti kalauz két mankón biczegett be a bíróság elé, hol előadta, miszerint ő 1889. évi ápril hó 3-án elment egy barátjához a halasi ut mellett fekvő vasuti órházba, hol harmadmagával esti 9 óráig megittak 3 üveg ürmöst, a mikor aztán elindult hazafelé azon az uton életében először járt, sötét volt, a bor is megzavarta eltévelyedett. Bolyongott a szőlők között, míg végre ráakadt a vasuti sinekre s azon reményben hogy ezen az uton majd csak eljut a városig, megindult, azonban a sötétben nem tudta tájékozni magát, a szabadkai irány helyett Bajmok felé tartott. Egy kanyarulatnál azt vette észre hogy a vonat teljes erővel robot szemben vele. A sinekről az árok felé ugrott, de oly szerencsétlenül esett hogy ballába a mozdony kerekei alá jutott, s az bokában szétzúzta a lábszárt.

E pillanattól kezdve emlékszik, hogy bevitték a vasuti indóházhoz; — emlékszik, hogy ott kosárba tették és bevitték a kórházba; — emlékszik, hogy valaki gummi-kötést tett a vérző, eltörött lábszárba, csak azt nem tudja, ki volt az; emlékszik, hogy neje meglátogatta, azzal beszélt és könyörgött, hogy orvost hozzanak, mert rettenetes fájdalmak vannak a kötés alatt, — szóval emlékszik mindeure, csak az amputációra nem, mert elaltatták, — részeg nem volt.

A kórházban teljes 6 hónapig feküdt, de ekkor is a teljes felgyógyulás nélkül hagyta el a kórházat, sőt sebe begyógyulva ma sincs. Lábáról lerothadt a hus, csiptetőkkel szakgatták el egy részét, s július hónapban azt mondá neki a kórházi főorvos, hogy engedje újra amputálni lábát, meg fog gyógyulni, de ő az újabb műtét végzését nem merete megengedni.

IV. Szemle.

Ivanovits kihallgatása után az orvosi szakértők felkértek az elnök által, vonuljanak a részökre berendezett külön terembe s vizsgálják meg a sebesültet, mely után a tanukihallgatás folytatattani fog, hogy szakértői nyilatkozatuk írásba foglalását ennek alapján adhassák. A vizsgálat egy negyed óráig tartott s csak azután vétetett fel a tanuzás folytatása.

V. Tanuzás folytatása.

2. *Ivanovitsné* szintén mankón lép a terembe s az elnök kérdésére előadja, hogy körülbelül 3 éve fájnak lábai. Férje szerencsétlenségekor — úgy: mond, — fekvő beteg volt s éjjel jött férjének egy barátja jelenteni, hogy a férj szerencsétlenül járt, a

kórházban fekszik, Rögten kikelt betegágyából, kocsi hozatott s a kórházba sietett, hol férje egy ágyon feküdt letakarva. Panaszkodott, hogy szoritja a kötés. Ő is kérte a személyzetet, hozzanak férjéhez orvost. A személyzet ezt teuni vonakodott, előadva, hogy majd itt lesz reggelre a főorvos is. Férje józan volt, érthetően beszélgetett vele. Csak reggel 9 órakor jött a főorvos, ki rákiáltott, hogy mit keres, mit lármázik ott.

3. *Bartha Antal* dr. ker. orvos Szabadkán a kérdéses időben alorvos volt a kórházban. Mikor Ivanovitsot behozták, a szükséges első orvosi segélyvel ő látta el, bekötözte lábait; amputálásról szó sem lehetett, mert a sérült sok vért vesztett, de meg részeg is volt, mit bizonyított a hányadék is, ilyen állapotban szerinte nem lehetett amputálni. A főorvosért azért elküldötte az udvarost s azt üzente vissza, hogy ha sürgős szükség van rá, küldjön el ismét érte s eljön. A műtétet délelőtt együtt végezték a főorvossal.

4. *Szántó János* tanu az elnök előre figyelmezteti, hogy csak az igazat vallja, mert ő előzőleg kétféle nyilatkozatot is tett. Azt vallotta, hogy Ivanovicsot az ápolóné vette át. A főorvosért ő ment. Hallotta hogy a sebesült részeg, hogy az hányt-e, azt nem látta. A gondnokot nem látta.

Györffy védő: Maga nyilatkozatokat is állított ki.

Szántó, Németh ügyvéd ur jött hozzám, s nem lévén otthon, a feleségemnek mondta, hogy jöjjenek el hozzám a bizonyítványra, melyet a főorvos ur adott, mikor elbocsátott. Elnök: maga kétféle nyilatkozatot is adott. Az egyikben kijelenti, hogy a főorvos ur nem akart eljönni, a másikban meg azt állítja, hogy mikor ezt a nyilatkozatot tette, részeg volt.

Védő: Jobb állásban van maga most, mint azelőtt?

Tanu: Igen.

Ez az ember adott nyilatkozatot Németh Mátyásnak, hogy a főorvos nem akart a kórházba menni, adott viszont nyilatkozatot dr. Weisznek, hogy a Némethnek adott írást részegen írta alá. Vallomása nem is vétetett figyelembe.

5. *Kapás született Mamuzsits Róza* ápolóné jelen volt, mikor Ivanovicsot tragacson hozták be. A sebesültet ágyra fektették. Bartha segédorvos kötötte el gummi-szíjjal. A sebesült bört bányt. Felesége egyre a főorvos után kiabált s a kezeit tördelte, a férje pedig vigasztalta. Elnök: Követelte a beteg, hogy a kötést vegyék le, mert fáj neki? *Tanu* hallgat.

6. *Futó Mihály* előadja, hogy 64 éves s kórházi gondnok. Elnök: On el van itéve 150 frt pénzbüntetésre és hivatalvesztésre. ma olvastam. *Futó*: Nem, hivatalból nyugdíjaztak. *Tanu* előadja, hogy látta, mikor a sérültet ablaka alatt bevitték. Felöltözött, de nem jött ki lakásáról, mert az udvarost azt mondta, hogy nem lesz amputáció, mivel a főorvos nem jön el. A szabadkai körben hallotta, hogy a vasutasok nagyon haragszanak rájuk, mert a főorvos éjjel nem akart amputálni. Bartha alorvos kétszer üzent a főorvosért.

Az elnök azon kérdésére: tudta-e mily beteg hoznak? *Futó* azt feleli, hogy a szállítók azt mondták: él is hal is. Erre az elnök megjegyzi, talán attól függött, hogy melyik kapun eresztik be a sebesültet.

Futóné Szántótól hallotta, hogy a főorvos azt mondta volna, hogy ő éjjel nem jön amputálni. Bartha alorvos ekkor elrendelte az ápolónénak, hogy rakja el az eszközöket.

Karvázy Pál mérnök és *Kalocsai István* vasuti fekező mellékes körülményekről tanuskodnak.

Kertész Sándor, Szabadka tisztí főorvosa kijelenti, hogy ő a sebesültet Németh Mátyás felkérése folytán megtekintette s köteleit is leszedte. Ekkor látta, hogy a sérült korrektül volt ugyan, elkötve, de lába tulsokáig volt bekötve s ő a maga részéről hamarabb amputálta volna.

Buchwald Lázár tanu a „Szabadkai Hírlap“ szerkesztőjének kihallgatásától a védelem elállott.

A tanukihallgatás be lévén fejezve,

elnök a tárgyalást másfél órára felfüggesztette.

Délután fél négy órakor folytatta a törvényszék a tárgyalást.

Elnök kijelentette, hogy „csak okos kérdésre lehet okos választ adni“, tehát a törvényszék szövegezte a szakértőkhöz intézendő kérdéseket, melyeket az ügyész és a védő módosítani kívánt, mire a törvényszék tanácskozásra vonult vissza s rövid idő múlva a következően formulázott kérdéseket intézte a szakértőkhöz:

1. Követett-e el a gyógyításra hivatott orvosok részéről mulasztás Ivanovics kezelése körül?

2. Volt-e hátrányos befolyással az amputációnak a kórházba jutás után 7—8 órával történt foganatosítása?

3. Indokolt-e az amputáció elhalasztása, tekintettel a beteg ittas állapotára?

4. A vérzés megakadályozása czéljából alkalmazott szoros kötés kockáztatta-e a teljes gyógyulást?

Egy órai tanácskozás után jelentette ki Ajtay Sándor dr. az orvosszakértők véleményét, mely szerint Ivanovics kezelése körül mulasztás nem követett el. A második kérdésre is tagadó feleletet adott a vélemény, vagyis kijelentették, hogy az amputációnak a kórházba jutás után 7—8 órával történt foganatosítása semminemű hátrányos befolyással nem volt. Az amputáció elhalasztása indokolt volt, mert a sérült ittas volt. A szoros kötés, melyet a vérzés megakadályozása czéljából alkalmaztak, a teljes gyógyulást nem kockáztatta.

A megindokolt orvosszakértői vélemény előadása után *Geguss Gusztáv* dr. terjesztette elő a vádindítványt. A kiderült adatok alapján vádolja vádlottat mint szerzőt, hogy panaszosról hivatalos eljárását illetőleg oly tényt állít, mely valódisága esetén büntető eljárás megindítását vonja maga után a panaszos ellen s egyszersmind kiszolgáltatja őt a közmegvetésnek. Kéri vádlottat a nyilvános rágalmazás vétsége miatt elítélni.

Györffy Gyula védő kijelenti, hogy a közbüglónak elsősorban meg kellett volna jelölni a megtorlandó bűncselekményt, mert hogy most a tárgyalás alatt áll csak elő azai, félrevezeti az esküdteket. Kimutatja az 1886. évi XXI—XXII. t.-cz. alapján, hogy a közbüglónak nincs joga panaszoszt védeni, mert kórházi orvos nem hatósági személy, s félhívja a közbüglót, igazolja, mily alapon kéri a megtorlást a panaszos képviselőjében, mikor az nem köztisztviselő.

Az inkriminált közlemény különben nem egyéb, mint egy föltételes alakban tett szerény felszólalás. A vádlott nem akart sérteni, azért tette hozzá a közleményhez: „tentatással közöljük“; a vádlott csak alkalmat akart adni arra, hogy ha az inkriminált közleményben foglaltak megtörténtek, indítassék meg a vizsgálat a főorvos ellen. Provokálni akarta a vizsgálatot egy föltételes közleménnyel. Kifejti, hogy a főorvos helytelenül járt el, midőn azt üzente vissza, hogy csak a reggeli órákban látogat el a kórházba: egy egész éjen a kórházban hagyta a szerencsétlen vasuti kalauzt, a ki föltételesen szászor is meghalhatott. A főorvos otthon még nem is tudhatta, hogy milyen állapotban van a beteg; kell-e amputálni vagy sem? Azzal végzi, hogy védené csak emberbaráti érzelmeinek adott kifejezést, midőn az inkriminált föltételes közleményt megírta. Kéri védenéze fölmentését.

Elnök kijelenti, hogy védő a keresetösségi kifogással elkésett s erről nem is enged szólni. Ha kifogása van az ellen, úgy jogorvoslattal élhet, mert azt korábban kellett volna bejelenteni, most a tárgyalás alatt már késő.

A válasz és viszonyválasz után Németh Mátyás vádlott emelt szót, kérve fölmentését, mire az esküdtszék visszavonult.

Mielőtt Mihalovics János az esküdtszék verdiktjét kihirdette volna, szokatlan inczi-densnek lett a hallgatóság tanuja Elnök ugyanis bejelentette, hogy a pötesküdték rosszul érezvén magukat, engedélyt kértek az eltávozásra. Miután dolgok úgy sem volt mar, az engedélyt erre megadta. Ott Lajos pötesküdt azonban oly rosszul érezte magát, hogy az esküdtek szobája melletti túlkébe

ment s ezt csak akkor vették észre, mikor már az esküdtek is bent voltak tanácskozás végett szobájukban. Ö rögtön intézkedett, hogy a pótésküdt elhagyja a helyiséget. Azért az esküdtek egyenkint adják becsületszavukat, hogy az ítélethozatal ügyében nem beszéltek Ott Lajos pótésküdttel. Az esküdtek egyenkint fölállottak s becsületszó mellett kijelentették, hogy nem is beszéltek vele, csak Gelléri Mór jegyezte meg, hogy a pótésküdtől hogyléte felől kérdezősködött. Ekkor azután kihirdették az ítéletet, mely szerint az esküdtszék Németh Mátyást 9 szóval 3 ellen felmentette a rágalmasz vádjá alól. E verdikhez képest a sajtóbíróóság fölmentő ítéletet hozott. A kir. főügyész köteles 339 frt 80 kr. eljárási — és 80 frt perköltséget megfizetni. A tárgyalás este fél tíz órakor végződött.

A kincstárnak tehát ez a fölösleges sajtóper 419 frt 80 krba került.

Hisszük, hogy a kir. főügyészség szívesen látja a szabadkai panaszosokat a jövőben is.

A fogpiszkáló, kártya, sörélesztő s más e féle ételmi és kéjelmi áruk számlájának lapunkban történt leplezése miatt sajtóper indíttat hatóságunk a cikksíró ellen. Várjuk, legálább lássák országosan hogyan gazdálkodnak Szabadkán.

Irodalom, művészet.

Színészet.

Szardán „Az örök törvény“ másodsor, csütörtökön „Vasgyáros“, pénteken itt először „A szitakötő.“

Színészeink két drámát is adtak egymás után s így itt az ideje, hogy a drámai előadásokról kissé részletesebben szóljunk. Kezdjük először is a dráma pámadonnájával R. Balogh Etellel. Róla tollunk csakis dicséretet írhat, mert ő oly kitűnő tragika, a minőt kevés vidéki színpad lát. Ő nem csak játszik, de érezni is látszik azt, a mit előad. Az érzelmek és indulatok hangjában és arczjátékában mesterileg tükröződnek vissza és ez az oka, hogy hatása oly közvetlen és megkapó. Egyetlen hibája talán az, hogy egy kissé sietve beszél, erről azonban könnyen leszokhatik.

Kissné P. Irma az anya szerepekben teljesen megállja a helyét; hangsúlyozása jó, játéka érdekelmes, megjelenése imponáló, csak az a kár, hogy a hevesebb érzelmi kitöréseknél hangja elhagyni látszik és ércztelelné válik.

H. Szabó Ilka elegans, finom játékkal már régen meghódította a szabadkai közönséget. Ő legalkalmasabb a társalgási szerepekre, az erősebb drámai kitörésekre a hangja nem eléggé mély és érczes; az intrikus szerepeket azonban nem játsza jókedvvel. Gyurman Alicze k. a. kedves naiva, a ki sok jóakarattal játszik s a ki kitartó buzgalommal sokra viheti.

Peterdiről már megirtuk, hogy benne a társulat kitűnő erőt nyert. Ő alakjánál és hangjánál fogva és a drámai hőszerepekre van teremtve. Helyes felfogás, nemes pathosz és kitűnő alakítási képesség jellemzik. Eddigél legremekebb alakítása a „Narciss“ volt.“ Derblay Philippet a „Vasgyáros“-ban egy kissé hideg tartózkodással adta, holott ebben a szerepben ama óriási vasakarattal kellett, melylyel Derblay sóvár szerelmét féken tartja, minden látszólagos hidegsége daczára és úgy szavaiban, mint tetteiben, az elfojtott szerelem emésztő nagyságát kell kiéreztetni.

Győre Alajos tehetsége most van a forrongás stádiumában, hajlamai a drámához vonzák, az orgánuma is megfelelő hozzá, felfogása és alakítása azonban még némi kívánni valót hagynak fenn. Szendrey Mihály tehetséges fiatal ember, a ki sokszor igen figyelemreméltóan alakít, alapos tanulmány és gondos megfigyelés után jeles hőszerelemes válhatik belőle. Halasy Béla ügyes szalonművésznek látszik, csak hogy eddigi szerepeiben még nem igen érvényesíthette magát, azért jó volna, ha az igazgató nagyobb szerepekre is vállalkoztatná.

Breznay oly sok oldalú rutinirozott színész, a minőt az újabb generáció keveset mutathat. Ő a drámában ép oly hasznavehető, mint az operetben; mint szalonszínész vagy hősap, ép úgy megállja helyét, mint operette-buffó. Mindig jókedvvel játszik, sokféleképen alakít, ügyesen maszkíroz, hangja azonban mindig ugyanegy skálában mozog. Viharynak sok ércze van a komikum iránt, alakítása a legtöbbször sikerült, néha azonban nem találja el a mértéket s vagy kevesebbet, vagy többet ad a jóból.

Pénteken ujdonságul a „Szitakötő“ legújabb francia Vaudville került színre. Érdekes pikáns bohóság, mely a közönséget mindvégig derült hangulatban tartotta s Margó Célia (Szitakötő) kedves csintalanságait zajos tetszéssel fogadta. Az est sikeréhez hozzájárultak még Vihary (Carcasson) és Halasy (Marignon) is.

*

Színházi műsor.

Vasárnap 19-én bérlet 10. számban, V. Margó Célia asszony felléptével „Nani“ 100 arany pályadíjat nyert, eredeti énekes népszínmű írta Tollinusz Aurél.

Hétfőn 20-án bérlet 11. szám „Király házasság“ eredeti történeti vigjáték 3 felv. (100 arany pályadíjat nyert) írta Tóth.

Gromon Dezső honvédelminiszteri államtitkár Zomborban járt a megyei közgyűlésen okt. 14-én szerencsét mosdatni. Bizalmat hozott a főispánnak és társainak a kormány nevében. Meg vannak elégedve a bácskai községi botrányok tömkelegével oda-fönt, tehát gratulálni, bankettezni s összeszidni kellett a gáncoskodó megyei sajtót. Volt-e megbízása erre a belügyminiszteriumtól? Ugy tudjuk nem, fogadatlanul járt el, de a mosdatás nem is sikerült.

Találmányok.

Vasuti kocsik világitása.

A kocsik belsejében elhelyezett lámpák meggyújtása és eloltása az utazók háborgatásával jár karöltve, miért is ez a legtöbb vonaton a tetőről eszközöltetik. Azonban ez nagyon veszélyes dolog, mert a lámpagyújtóknak, bár mely rossz időben, egyik vagonról a másikra kell ugrálokia és ha a vonat számos vagonból áll és a szegény gyújtóknak funkcióját a lehető legrövidebb idő alatt kell végeznie, akkor bizony vajmi nehéz dolog előtt áll.

Rövid tíz év alatt hazai vasutainkál számos lámpagyújtót szerencsétlenség ért, mert az ide-oda ugrálás alkalmával a vagon tetejéről leesvén, többet súlyosan megsebesültek.

E sebesültek a biztosító társaságok szerencsétlenségére majd mind biztosítva voltak

és ugyan csak nyitniuk kellett zsebeiket, hogy mindannyi károsultat kielégítsék.

Egy bajor királyi mérnök megsajnálta a biztosító társaságokat, de még jobban a szerencsétlen lámpagyújtókat és segített a bajon az által, hogy elektromosság segítségével gázzal világítja a vagonokat. — Az említett mérnök egy készüléket rendezett be, melynek segítségével a lámpagyújtogatás és oltás az állomás perronjáról történik, miáltal szükségtelelné vált a vagonok tetején való mászkálás. — A gázkiömlés a vagonok belsejében is lehetetlené van téve. — A 10 havi próba idő alatt az elrendezés igen jónak bizonyult s azért a bajor állami vasutak minden vonatjánál eme új világítási rendszer alkalmaztatik. — Az ily készülék ára elenyésző csekély a vele szemben álló haszonhoz képest és általános előismerésünket fejleszthetjük ki Schmid W. feltalálónak, hogy a régen érzett hiányon oly egyszerű és praktikus találmányával segített. Egyuttal ajáljuk a mi vasutainknak is eme új világítás behozatalát, legalább nálunk is kevesebb ember lesz nyomorékká.

A város nevében a törvénykezési palota építéshez kölcsönzött 70 ezer db. téglát még nem adatott meg. Van-e ennek a kölcsönzésnek hivatalos aktája? Nekünk nem mutatják meg.

Közgazdaság, ipar, kereskedelem.

Pénteki hetivásárunk napján, a várvavárt őszi esőre ébredtünk. Ideje volt. Gazdáink göröngyöket szántottak, porba vették a buzát, s a mag, a helyett hogy kikelt volna, elvesződött a madarak élme-ként. Az eső egész éjjel esett, s mig csütörtök este fullasztó porban zárták a napot, pénteken reggel esőre, sárba ébredtünk. Daczára a piac elég népes és látogatott volt. A termények minden fajából elegendő előkerült. A gabonaművekből kevés hozatott be és a kínálat gyenge maradt. Az árak hivatalosan jegyzékeltettek. Tiszta buza: 6.70—6.90. Kétszeres: 6.10—5.30. Rozs: 5.60—5.80. Árpa: 5.60—5.80. Zab: 6.—6.10. Tegezi: 6.10. Élő sertés kilógrammonként 38—40 kr. Hal közepesen. Baromfi nagy számmal. Az iparosok szokott helyeiket elfoglalták, és volt módjukban unatkozni. Széna, szalma, tüzi és egyéb faneműek ritkán. A baromvásár élénktelelnék mondható. Borjuból annyi hozatal sem volt, hogy a mészárosok szükségleteiket fedezhették volna.

Ó-Norovioza község előjárói által közhírré tettetik, hogy az országos vásárok megtartása a belügyminiszterium által hétfői napokra engedélyeztetett; ennek folytán a vásárok tartását, a hétfői napokat megelőző vasárnapokon megkezdeni felsőbb rendelet folytán tiltatott. A legközelebbi országos vásár tehát folyó év november hó első hétfőjén vagyis november 3-ik napján kezdetik és tartatik meg. Vasárnap a kirakodás és árulás meg nem engedtetik.

Az eltévelyedett katonai szálláspénzre vonatkozólag ma Prokesch Mihály egy nyilatkozatot közöl lapunkban. Csatlakozunk kérelméhez, jelentkezzék a károsult akár lapunk szerkesztőjénél, ha igaz van és csupán tévedés jogogna fenn, az ügy kiegyenlítettik!

A közönség köréből.*

A katonai szálláspénzről.

Tekintetes szerkesztő ur!

A „Szabadság“ folyó évi 44—45-iki számában állítólag ki nem szolgált szálláspénzek és tisztli lakbér végett dr. Györgye-

*) E rovat alattiak díjmentesek. Szerk.

vits Szredoja tanácsnok ur személye ellen méltatlan támadás intézettek, azon kijelentéssel várjuk az ügy felvilágosítását; az igazság érdekében az alábbi nyilatkozat közlésére tisztelettel felkérem.

Dr. Gyorgyevits tanácsnok ur soha semmitéle tiszti lakbért, sem szálláspénzt nem vett fel, nem is fizetett ki, nem is utalványozott; a tiszti lakbéréket és szálláspénzeket én nyugtatom és veszem fel, mely összegek tételenként a házi pénztárnál teremre vannak előírva, s az elszámolás is az szerint történik. A szálláspénzek, valamint az éves tiszti lakberek kifizetését pedig több mint 3 éve a házi pénztár teljesíti.

Az az állítás, hogy 3 éves tiszti lakás és szálláspénzek nem lettek kiadva, az megtörténhetett; de nem rosszlelkű kezeléssel, hanem csak is tévedésből.

Egy ilyen nagyobb városban, a hol évenként 10—12 ezer embert és lovat kell elszállásolni, megtörténhetik, hogy tévedésből egyik vagy másik szállásadó úgy tartósabb bérletnél, mint az átvonulásoknál kimarad; de ha az illető jelentkezik, a netalán tévedés konstatálva lett, az illető szállásadó járandóságát a házipénztárból bár utólagosan, de mindig megkapja.

Ezennel felkérem az illető panaszt, hogy jelentkezék az ügy tisztázása végett.

Tisztelettel
Prokesch Mihály.

A törvénykezési palota környéke napról-napra botrányosabb alakot ölt. Már kifogyunk a megrovásból, mint a katonaság kifogyott egykor a mogyorófa pálczából. Itt már Kállay Albert a főispán sem tud segíteni. Avagy nem is akar talán. Skandalum!

H I R E K.

Sárvány Mihály eredeti humoráról általánosan ismeretes nyug. templom zenésünk, ki hosszabb idő óta Budapesten lakik, e hó elején nyugdíja felvétele végett Szabadkára volt zónázó, azonban célját nem érthette el, mert a vasuti kocsiiban a soroksári állomásnál halva találták. Szívszélűhdés érte.

A szabadkai kir. járásbírósnál végre az igazságügyminiszter a létszámon fölül egy albirói állást rendszeresített s ennek betöltése végett a pályázat két heti határidőre már ki is iratott.

Üdvös változtatás. Mamuzsits Mátyás prépost-plébános a Szt.-Teréz bucsu alkalmával adni szokott népes ebédet ez évben nem tartja meg, hanem e helyett a tokaji és kupuszinai tűzkárosultaknak 100 frtot küldött. Ma, midőn az elemi csapások által sújtottaknak száma hazánkban oly nagy, hogy emberbaráti könyörületre a legnagyobb mértékben van szükség; nem lehetett helyesebben a prépost-plébános, mint a hogy tette, mert ezzel a szerencsétlenek nyomorán segít némileg.

Elhunytak f. évi október 1—15-ig 124-en. Ezek közül a 15 évet túlélték: Tyorics Györgyné 53. Szkenderovics Antalné 67. Grumcsics Máténé 18. Vojnics P. Albert 20. Bolvári Ferenczné 65. Özv. Szucsics Lajosné 50. Pukkel Erzsébet 19. Gruncsics Éva 20. Zsömöri Jánosné 60. Peics t. András 42. Lulics Mártonné 65. Csillag István 57. Guszmann Hermann 38. Dzsávic Lázár 22. Kákonyi József 67. Bulyovcsics Kálmán 15. Lubra Jánosné 17. Zomborcsévics Vinczéné 79. Ürmös Józsefné 75. Engi Jánosné, 34. Milutinovics Miklósné 33. Olajos Nagy Lajosné 76. Vlaovics Mariska 18. Göuczó Anna 67. Fleischmann József 39. Gabrics Lukács 50. Kiss Julis 17. Malagurszki Péterné 70. Czeisz Ignáczné 35. Daka Józsefné 38. Halász István 61. Harmat Istvánné 70. Jablanovics Péter 32 és Vujkovics B. Mihály 22. Béke velők!

A vasuti alóljáró új kiépítésével a közlekedés csak egy kocsi van már fenn tartva. A töltés új sínparon halad. Rendőrség! jól van ez így?

Tűz. E hó 15 3/5 órakor a III-ik körben Temunovics Antal háza udvarában 2 kocsi való szalma égett et. A gyorsan

ott termelt tűzoltók a tüzet hamarosan elfojtották és a roppant szárazság miatt könnyen végzetessé válható bajnak elejét vették.

Gyujtogatási kísérlet, e hóban kétszer ismétlődött 11-én éjjel és 14-én viradóra Varga András V. köri lakos és kovács mesternél, de mindkét esetben az udvaron levő szalmában ideje korán felfedezték a corpus delictit, mely petróleumos vattából, taplóból, 2 pakli gyufából összetákolt csóva-féle veszedelmes alkotmányból állott.

Pincze tűz volt tegnap, — szombaton — délután 3 óra felé a Prokesch-féle palotában. A tűzoltók szakértői munkálatának köszönhető, hogy a tűz alig 15 perc alatt elnyomatott. Felhalmozott fa, szén és szalma égett.

Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos:
SZALAY LÁSZLÓ A. ügyvéd.

292/10127 890.

Árverési hirdetmény.

Alulírott, mint a szabadkai kir. törvényesék mint telekkönyvi hatóságnak 10231/890 sz. a. végzésével kirendelt zárgondnok ezenel közhírré teszi, miszerint Koch Salamon és neje mimi tulajdonát képező és a szabadkai 4160, 9088 és 9141 sz. tjkönyvekben felvett VI köri házakban, levő különféle lakások, bolthelyiségek és raktarak 1890 évi október hó 24-től 1891 évi ápril hó 24-ig terjedő időszakra nyilvános árverésen bérbe fognak adatni.

Ezen árverés megtartására 1890 évi október hó 20-ik napjának d. után 3 órája a szabadkai kereskedelmi és iparbank helyiségében tüzetik ki.

Melyre az árverezni szándékozók azzal hivatnak meg, hogy a bérbevevők a bérleti összeg 10%-át kötelesek az árverés befejezése után alólírottak pontosan lefizetni, külön az árverési közelebbi feltételéi is megtekinthetők.

Szabadkán, 1890. október hó 15-én.

Sztantios Károly
zárgondnok.

Pályázat.

Szabadka szab. kir. város templomi zenekaránál üresedésben levő 300 frt évi fizetéssel és szabályszerű nyugdíj jogosultsággal kapcsolatos nagybűgösi állásra 1890 évi október hó 31-ig ezennel nyilvános pályázat nyitattik, felhivatnak euélfogva mindazok, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy folyamodványukat végzett tanulmányaikról és eddigi alkalmazásukról szóló bizonyítványaikkal felszerelten a fentebb kitett határnapi Mamusich Lázár polgármesterhez nyujtsák be. A törvényhatósági bizottságnak 220/8989 886. sz. határozata folytán csak r. kath. egyén pályázhat.

Kelt Szabadkán, 1890 évi október 14.

Mamusich
polgármester.

A szegedi kutnak átellenébe a kövezet mellett

két villahelyiség eladó.

bővebb tudositás

Illés Antalnál.

Értesítés.

Van szerencsém értesíteni a n. é. közönséget, hogy f. é. okt. 19-én vasárnap d. u. u. 5 órakor a „Pest szálloda“ kistermében a téli idényre szóló

táncztanítást

megkezdem.

Felkérem a n. é. közönséget, hogy a magánházaknál alakítandó kolo-noknak általam való taníttatásáról minél előbb értesíteni sziveskedjenek, hogy fennmaradt óráimról rendelkezhessem.

Mindkét nembeli növendékek 7-ik életévtől elfogadtatnak.

Miután 12 évi itt működésem alatt a n. é. közönség teljes megalgedését volt szerencsém kiérdemelni, magamat további pártfogásába ajánlva mely tisztelettel

Glück Emil
táncztanító.

2-1

Bécs, 1873. Erdem-érem.	Budapest, 1885. Nagy díszokl.	Eszék, 1889. Dísz-oklevél.	N.-Palánka, 1887 Arany-érem.	London, 1878. Díszoklevél.
----------------------------	----------------------------------	-------------------------------	---------------------------------	-------------------------------

CSIK JÓZSEF

csász. és kir. kizárólag szabadalm.

első szerémi portland-cement és vízhatlan mészgyár
BEOCSINBAN.

Központi iroda és raktár: BUDAPESTEN, V., Rudolf-rakpart 8.
A t. építész és építőmester urak, építkezési vállalatok, földbirtokosok, községi és egyházi előjáróságok, valamint a nagyérdemű építő-közönség kényelmére

Szabadkán: Mészáros és Krigovszky

urak vaskereskedésében a kiskápolna mellett raktárt tartok, hol saját gyártmányu

Portland-ozement és vízhatlan mész

folytatosan legjobb s egyenlő jó minőségben kapható. — Arjegyzékek s magyarázat kívánatra készséggel megküldetük.

Páris, 1867. Bronz érem.	Ujvidék, 1875. Arany érem.	Kecskemét, 1872. Ezüst érem.	Szeged, 1878. Erdem érem	Trieszt, 1883. Arany érem.
-----------------------------	-------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Szabadkán, 1890. Székely Simon könyvnyomdájából.